

Bull-museets framvekst gjennom 20 år

- Av Arvid Dale

Når en idag skal sette seg ned og skrive litt om Bull-museet's tilblivelse, så vil tankene alltid gå tilbake til starten - med de mange problemer, men også de mange positive sider som melder seg ettersom årene skred fram.

Forfatteren Jacob Breda Bull var som vi vet født i «Blå-kammerset», også kalt «Lillestuen» i «Gammelprestgarn» i Øvre Rendal 28. mars 1853.

I 1963 var da Rendalen to kommuner. Øvre og Ytre Rendal. Eier av «Gammelprestgarn» var den gangen Øvre Rendal kommune, som hadde kjøpt tilbake en del av gården i 20-årene.

Selve hovedbygningen var i 20-årene svært forfallen og etter store påkostninger ble den istandsatt, og senere i mange år benyttet som lærerbolig. Stabburet likeså ble revet, restaurert og flyttet litt lenger opp fra sin opprindelige plass.

Dette var Jacob Breda Bull ikke så begeistret for, men heller skuffet, da han hadde ønsket å få stedet overtatt som æresbolig. Mye av grunnen derfor var vel også at han ønsket og la seg gravlegge ved kirken i Ytre Rendal.

Bull hadde nok ytret ønske om at skulle det senere bys en anledning - så anså han «Gammelprestgarn» som stedet for et museum.

Tiden gikk, og det nærmet seg slutten for de kommunale lærerboliger. Tanken om et museum i «Gammelprestgarn» presset stadig på, og mye av æren for dette må en vel kunne tilskrive Melkior Undseth - som dengang var formann i kulturnemda, samt Jacob Breda Bull's datter, kunstmaler friherrerinne Ebba Stiernstedt i Sverige.

Etter stadig press fra disse to - besluttet så herredstyrene i de to Rendalsbygdene å være sammen om museet - å dele eventuelle utgifter. Til å forestå opprettelse og drift av et Bull museum i «Gammelprestgarn» i Øvre Rendal. - Valgtes fra Ytre: Dorthea Wardenær Øien og Odd Otnes, fra Øvre: Rode R. Wardenær og Arvid Dale.

Den 13. oktober 1963 holdtes det første konstituerende møte på Søndre Høye. Som formann i komiteen valgtes Rode R. Wardenær og nestformann Arvid Dale. Formann i kulturvernemda, Melkior Undseth var også tilstede og redegjorde for det arbeide som tidligere var gjort for å få saken i gang.

Nå begynte en hektisk tid for styret, men også på mange måter interessant.

Kontormøblene etter Jacob Breda Bull var lagret i Ytre Rendal - allerede ved hans død i 1930. Disse fikk vi da plassert på det gamle prestekontoret, men etter så mange år og ingenting registrert, var mange bøker forsvunnet.

En skal huske på at i hele prestegarden var alle rom tømt for inventar, ikke så mye som ei fyrstikk var igjen, men red-

Hovedbygningen
i gamle Prestgarden
i 1920.

ningen var tegninger etter J.B. Bull. Hele gården, både ute og inne var tegnet til den minste detalj, slik at vi kunne finne fram til plasseringer, noenlunde som det var fra den tiden.

Da presten Marhias Bull, far til Jacob, forlot Rendalen i 1869 og flyttet til Botne soknekall ved Holmestrand fantes det ingen biler, og av den grunn ble mye av innboet solgt på auksjon, noen stoler eller ting havnet både her og der, alt etter stand og utkomme. Det var således begrenset hva en prestefamilie kunne få med seg, særlig av større gjenstander.

På en av mine mange turer rundt i Rendalen, hadde jeg med meg Bull's datter Ebba. Det var da innsamling av stoler etter Mathias Bull. Ebba var jo ikke av disse som akkurat er skåret for tungebåndet - som vi sier, men mente at nå skulle det bli et museum og på denne gården sto der fire fine stoler etter hennes bestefar, nettopp slike vi var ute etter.

Nei, husets frue ville nødigg kvitte seg av med disse - som var nokså forståelig, men så ante hun heller ikke hvem kvinne-menneske jeg hadde med meg - før jeg kviskret henne i øret «Her står jo Jacob Breda Bull's datter» Ja, etter dette kom stolene fort ut på biltaket.

Nå var det ikke bare stoler vi var ute etter, det skulle være forskjellige møbler og annet husgeråd. Rode R. Wardenær var en ypperlig medarbeider. Mange av tingene som vi fikk inn kunne være mer eller mindre defekte, men det var ikke den ting som ikke han fikk istand igjen.

Det er ikke mulig her og nevne alle de som mer eller mindre støtter opp om museets første år, men noen få kommer her: Ingmar Øvergaard på Hanestad, Noristu Undseth, Signe og Thor Hornseth, Grindflek, Nystu Undseth, Sigrid og Haldan Akre, Øvre Helstad, Nordistu-Haugseth, Ingeborg og Rode Wardenær, Dorthé og Sverre Dale, Midt Høye, Gammelstu Bergseth, Sigrid og Samuel Høye, Ida og Tormod Rugsveen, Ragna Rusten og mange fler. Og kanskje en av de mest verdifulle ting, Jacob Breda Bull's vugge, gitt av Halma Brydalseggen, Brydalen.

Den offisielle åpningen av museet var 20. juli 1964, hvor formannskapene fra Øvre og Ytre Rendal - sammen med

styret hadde en enkel bevertning i stuen. Innbudt var Ebba Stiernstedt og Ingeborg Ruth Wardenær for anledningen.

Samme året, 23 juli holdes festival på museet, og fra og med den dagen var museet åpent alle ukedagene fra kl. 11 til 16 med omviser til og med 23. august. Fast omviser var Gudrun Aasen.

Billettprisen var kr 1,- for voksne, og kr 0,50 for barn. Regnskapet for 1964 viste en inntekt på kr 927,- og utgift på kr 739,90. Overskudd kr 187,10. Overskuddet skyltes festivalen og som foregikk med gratis hjelp fra styret.

Om høsten samme året ble det reist en bauta av naturstein på gårdsplassen med bysten av Jacob Breda Bull. Ebba Stiernstedt kostet oppsetningen. En minneplate under bærer følgende tekst «Midt i larmen er jeg fremmed, viddens stilhet er dog hjemmet».

Fra gammel tid var det en rekke hus på prestegården, men etter så mange år med forfall, sto det kun to igjen, hovedbygningen og stabburet + et uthus av nyere dato. Nå var oppgaven og redde noe av det gamle som var igjen i Rendalen.

Først en drengstue fra Øvre Sveen fra 1763, lik omtrent den opprindelige. I 1968 sto den ferdig. Stua ble innkjøpt av Ingeborg Ruth Wardenær og gikk til museet. Noen år senere i 1976 var det aktuelt å få reddet et gammelt fjøs og stall fra Nøregga. Det ble gitt som gave til museet av Otilie Eggen.

Siste tilskudd av hus kom som gave fra Ingmar Øvergaard på Hanestad. En loftsbygning og eldhus. Det første er allerede kommet på plass. Begge disse husene kommer egentlig fra Bjørngarn eller Søndre Bjøntegaard i Øvre. Loftsbygningen er en artig bygning fra ca. 1750. Neste oppgave blir å få eldhuset på plass.

Vi som steller med museet er svært takknemlige for alle disse gamle husene som passer inn i gårdsanlegget, og her møter vi også skulpturene: Vesleblakken og Ola Johnsen Styggpåjord som skaper en stemning fra en svunnen tid.

Jeg kan i denne forbindelse ikke unnlate og nevne Otilie Eggen og hennes store gavmildhet. Alle museer hadde nok ønsket seg en Otilie. Det er ikke bare utvendig at Otilie har

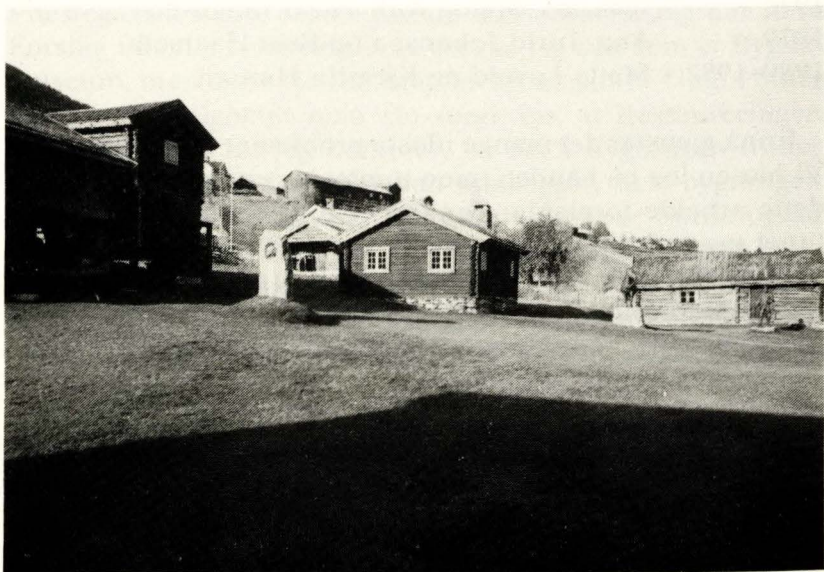
tengt på museet, men også innvendig har hun gitt mange ting.

Jacob Breda Bull familie har vist stor interesse, både med mange ting og direkte pengegaver. Først og fremst Ebba Stiernstedt, senere også fru oberstløytnant Dannevik, også datter til J.B. Bull, familien Hvosløf, Dr. Bertil Bull og enda flere.

Rode R. Wardenær døde i 1973 og med ham mistet museet en god støtte.

En kan vel si det slik at nå først begynte oppgavene å melde seg for alvor, både ute og inne og i 1976 kom Bull museet med i samarbeid med musea i Nord-Østerdalen - med felles konservator.

Det skulle flyttes inn hus i gårdstunet, haven skulle pløyes - såes, skigarden skulle fornyes. Registrering skulle foretas. Jeg må tilstå at motet ofte kunne svikte, og at en selv ikke strakk til, da var det trivelig med enkelte lyspunkter. Her må jeg også få nevne noen givere: Lillemor Hagen fra Kongsvinger, hun er

Det «nye tunet» med loft, stabbur, eldhus, drengstue og stall, bare stabburet er opprinnelig, men står ikke på sin gamle plass.

eier av hytten som Jacob Breda Bull disponerte inn ved Fiskevollen. Ved et bøsøk på museet tilbød hun nye gardiner over hele huset pluss sengetepper og møbelstoff. Slike ting lyser opp.

Mange utflyttede rendøler og beundrere av Jacob B. Bull har gitt sine bidrag i form av gjenstander og penger. Noen må jeg få nevne: Esther og Lars Ihrstad, Løten, Alvhild og Frank Rønning, Oslo, Arne Kolstad, Trondheim, Iver Færder, Tyllidalen, Dr. Rambeck, Trondheim, Åsta Finstad, Oslo, Kari og Jacob Høye, Oslo, Inga Rike Eriksen, Hanestad, presten Mandall's reiseskrin fra Marianne Lomnæs, Inger Johanne Mikkelsen og Johnny Svendsberget. Som omvisere fra starten og opp til 1982 har fungert:

1964-1965 - Gudrun Aasen

1966-1970 - Eldbjørg Løken Høye

1971 - Anne Birgitte Wardenær

1972 - Anne Marit Bergseth

1975-1977 - Ole Hoelsæther

1978 - Aslaug Høye og Ann Turid Johansen

1979 - Ann Turid Johansen og Britt Haarseth

1980-1982 - Mette Løvold og Kjerstin Hansen

Ennå gjenstår det mange uløste problemer i tida framover. Vi har en løe på hånden, men tomtespørsmålet hindrer oss i dette arbeide foreløbig. Tanken er å gjenskape prestgårds-tunet mest mulig.

I vedtektene for Bullmuseet heter det, at det har sitt sete i «Gammelprestegarn» 2530 Øvre Rendal og er lokal museum for Rendalen kommune, og omfatter samlingen og gjenstander fra Rendalsgygdene.